

SPD školního věku a dospívání a profesní orientace

Etapy školního věku:

Raný: v rozmezí 6-7 let, v případě ZP až v 8 letech, adaptace na školní prostředí

Mladší: asi do 11-12. roku, zpravidla prvních 5 let ŠD, příprava na dospívání, změny biologické

Starší: (puberta) je první částí dospívání a trvá zhruba od 11.-15. let, přechod na 2. stupeň základní školy.

SPD: navazuje na SPD předškolního věku. Již v předškolním věku lze rozpoznat deficity dílčích funkcí (klíčový význam pro osvojení trivía). SPD SPU koncem 1. a začátkem 2. ročníku. Komplexní diagnostika SPU na PPP, popř. SPC. Návrh na reedukaci a hodnocení. Specifika SPD vyplývají z procesu edukace, souvisí se školní úspěšností (resp. neúspěšností) žáka. Mezi hlavní oblasti SPD patří diagnostika SPU, má vliv na školní úspěšnost. Proč žák selhává? Jiné příčiny: MP? Smyslová vada? Výchovná zanedbanost? (SPC, PPP).

ADHD: hyperaktivita s poruchou pozornosti, popř. ADD: porucha pozornosti, ODD: porucha opozičního vzdoru. Často souvisí s problematikou SPU, adaptací na školní prostředí, zařazení do vrstevnické skupiny. Projevy: porucha pozornosti, impulsivita, snížená odolnost vůči zátěži, afektivní reakce, zvýšená dráždivost, emoční labilita ad. Tyto projevy při nepochopení a nevhodném přístupu přerůstají v poruchy chování.

Dítě může být neúspěšné z důvodů snížených intelektových schopností: hraniční intelekt, snížené rozumové schopnosti: problémy v oblasti koncentrace pozornosti, nižší výkon ve čtení, nižší výkon v počtech.

Dlouhodobá diagnostika učitele: CAN: syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Důležitou roli hraje učitel, vychází z dlouhodobé znalosti žáka, zájmů, možností, rodinného prostředí. Kriminalita, počátky drogové závislosti, hráčství, šikana. Nedostatečná funkce rodiny.

SPD je přímou součástí výuky: Každodenní sledování: Emoční vyladění, emoční labilita. Unavitelnost. Aktuální zdravotní stav (zhoršení). Nastupující onemocnění. Zvýšená citlivost a zranitelnost v období dospívání, významné u žáků se zdravotním postižením. Učitel hodnotí běžné výkony a projevy chování.

SPD profesní orientace: žáků se SVP volba často omezená, klíčové je uplatnění. Provádí PPP nebo SPC. Besedy, přednášky, exkurze. IPS ÚP. Diagnostika profesní orientace: předběžný profesní zájem: emocionální potřeby, zájem a přání, racionální úvahy o svých možnostech a omezeních. Východiskem profesní volby: znalosti a informace o různých profesích, vlastní školní prospěch, zkušenosti s vlastními výkony v různých oblastech a jejich hodnocení, sebehodnocení, přání a očekávání rodičů, doporučení školy. Oblasti diagnostiky spatřujeme v rovině pedagogické i psychologické: Diagnostika obecných schopností = Úroveň rozumových schopností zjišťujeme pomocí testů inteligence. Pro komplexnost bývají používány vícedimenzionální testy (Váňův inteligenční test, Stavělova Orientační zkouška, Analytický test inteligence a další). Pro orientační a rychlé zhodnocení jednodimenzionální testy inteligence (Ravenovy progresivní matrice, Říčanův test intelektového potenciálu, Wechslerovy testy a další). Diagnostika speciálních schopností = Výčet je poměrně široký, ne všechny oblasti bývají předmětem poradenské diagnostiky. Verbální schopnosti, čtecí diskriminační test, cizojazyčné schopnosti, technické schopnosti, psychomotorické schopnosti, matematické schopnosti, umělecké schopnosti, tvořivé myšlení a další. Diagnostika školních vědomostí a dovedností: formou

didaktických testů (dnes méně používané v souvislosti se změnami v osnovách a rozrůzněním školní výuky a různými vzdělávacími projekty.) Diagnostika osobnosti: zjišťujeme specifické osobnostní vlastnosti: formou dotazníků, posuzovací škály, projektivní testy, které postihují míru určité vlastnosti. Diagnostika zájmů a motivace ke studiu = zda se jedná o motivaci žáka a ne jeho rodičů. Poznáání zájmů žáka: rozhovor, nestandardizovaný dotazník pro žáka i pro rodiče. Dále formou zájmových dotazníků: Hrabalův Test základního zájmového zaměření, Test hierarchie zájmů, Raiskupův Brněnský katalog knih, Obrázkový test zájmů o povolání a další.

Porovnání potenciálu s požadavky na povolání: Hledisko klinické přiměřenosti (diagnóza, zdravotní stav – lékařská zpráva). Hledisko technické přiměřenosti (dostupnost, bezbariérovost). Hledisko kvalifikační přiměřenosti (IQ, zvládnutí náročnosti požadavků oboru). Hledisko subjektivní přiměřenosti (zájmy, záliby, možnost uplatnění).

Volba profesní dráhy je ovlivněna řadou faktorů: Doba vzniku postižení: vrozené (promítne se do celkového vývoje), získané (reorganizace, mění se sociální role, hledání nové budoucnosti). Stupeň a rozsah postižení: resp. dopady postižení na vzdělávání. Komunikační schopnosti: převážně u centrálních postižení, AAK. Vrozené psychické vlastnosti: inteligence, temperament, dráždivost, frustrační tolerance ad. Postoje okolí.

Faktory výběru vzdělávací dráhy: Identifikovat bariéry. Charakterizovat individuální potřeby. Popsat a uvědomit si limitující faktory žáka. Zhodnotit aspekty přijímacího řízení.

Obrázkový test profesní orientace PhDr. Antonín Mezera: 500 povolání a jejich zájmová klasifikace. Pro žáky 7.-9. ročníku ZŠ. Mohou s ním po zaškolení pracovat psychologové, výchovní poradci, učitelé. 114 karet různých profesí – zachycují studijní orientaci žáka, skupinu podobných povolání: Umělecká povolání: (78) malíř, architekt, hudebník, herec, literární kritik, kosmetička, loutkoherec.

SPD provádí třídní učitel, výchovní poradce

- profesiogramy: popis nároků na přípravu dané profese

- učitel vyučující průřezové téma Člověk a svět práce

- PPP, SPC, IPS při ÚP

Kariérové poradenství: Centrum kariérového poradenství NÚV je součástí systému celoživotního kariérového poradenství v rezortu školství, základem kariérového poradenství je síť poradců v základních a středních školách, na ně navazují poradci na vyšších odborných a vysokých školách, součástí aktivit poradců rezortu školství je spolupráce s rezortem práce, zejména s pracovníky IPS při Úřadu práce.